Labore

Lausunto eduskunnan talousvaliokunnalle tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta (Asia: HE 226/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta ja liikenteen palveluista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta)

Hallituksen lakiehdotuksen HE226/2021 mukaan tartuntatautilakiin tehtyjä muutoksia jatkettaisiin 30.6.2022 saakka ja mm. lakiin sisältyviä EU:n digitaalisen koronatodistuksen kansallista käyttöä koskevia säädöksiä uudistettaisiin. Lisäksi liikenteen palveluista annettua lakia muutettaisiin väliaikaisesti. Hallituksen ehdotus kytkeytyy taloustieteellisten tutkimuslaitosten osaamisalueeseen ensisijaisesti tartuntatautilain 58 § osalta.

Tartuntatautilain 58 i § uuden sanamuodon mukaan asetuksella säädetyistä tai viranomaisen päätöksellä määrätyistä rajoituksista poikkeaminen edellyttää, että koronatodistuksen esittämistä on vaadittu koko tilaisuuden ajan tai tilan koko aukioloaikana, eikä esimerkiksi vain tietystä kellonajasta alkaen. Uuden sanamuodon ollessa voimassa esimerkiksi ravintola ei siis enää voisi edellyttää koronatodistusten esittämistä vasta sinä kellonaikana, johon saakka ravintola muutoin (ilman, että asiakkailta vaaditaan koronatodistusten esittämistä) olisi saanut olla avoinna.

Suomen hallituksen koronakriisin hallinta on perustunut toukokuusta 2020 alkaen hybridistrategiaan, jonka mukaan rajoitustoimet puretaan asteittain, tartuntoja estetään ”testaa, jäljitä, eristä ja hoida” -periaatteella, ja tiukemmat rajoitukset palautetaan tarpeen vaatiessa uudelleen käyttöön. Strategiaa voidaan pitää onnistuneena, sillä Suomessa väkilukuun suhteutettu tartuntamäärä ja väkilukuun suhteutettu COVID-19-tautiin kuolleiden määrä on jäänyt maailman kehittyneiden maiden joukossa poikkeuksellisen alhaiseksi.

Suomen hallituksen hybridistrategia on ollut menestyksekäs myös taloudellisesti, sillä Suomen kansantalouden supistuminen jäi viime vuonna 2,9 prosenttiin eli oleellisesti pienemmäksi kuin koko euroalueen talouden supistuminen (6,4 prosenttia) tai esimerkiksi Yhdysvaltojen talouden supistuminen (3,5 prosenttia). Myönteiset tulokset viittaavat siihen, että hybridistrategian mukaisten rajoitusten välittömät kielteiset taloudelliset vaikutukset (esimerkiksi ravitsemisalan yritysten arvonlisän supistuminen) ovat jääneet pienemmiksi kuin ne epäsuorat kielteiset talousvaikutukset, jotka vähemmän rajoittavalla politiikalla ja sen mukanaan tuomilla suuremmilla tartuntamäärillä olisi ollut.

Hallitus ei kuitenkaan ole noudattanut valitsemaansa strategiaa johdonmukaisesti. Esimerkiksi hallituksen toukokuussa 2020 esittämässä periaatepäätöksessä erikseen mainittuun riskitasoltaan korkeimmaksi arvioituun ravintolatoimintaan (mm. yökerhotoimintaan) kohdistuvat rajoitukset ovat

jääneet vaatimattomiksi. Koronavirusrokotteiden tultua kuluvan vuoden alussa käyttöön hallitus on edennyt tarpeettoman hitaasti koronatodistusten käyttöönotossa.

Vuonna 2020 kotitalouksien säästämisaste oli 4,9 prosenttia, joka on säästämisasteen suurin arvo 1990-luvun suurta lamaa seuranneella ajanjaksolla (vuosina 1994-2020). Korona-ajan pakotettu säästäminen on aiheuttanut patoutunutta kysyntää, jonka voidaan ennustaa purkautuvan yksityisen kulutuksen kasvuna kuluvana ja ensi vuonna. Tällä hetkellä sekä tärkeimpien talousennusteita tekevien tutkimuslaitosten, eli Etlan, PTT:n ja Laboren että valtionvarainministeriön ja Suomen Pankin uusimmissa talousennusteissa ennakoidaan voimakasta talouskasvua kuluvalle vuodelle ja ensi vuodelle. Kaikissa em. ennusteissa vahva kasvu perustuu suurelta osin yksityiseen kulutukseen.

Ravitsemis- ja tapahtuma-alan yritysten tarjoamien palvelujen kysyntää supistaa tällä hetkellä koronaviruspandemiaan liittyvien rajoitusten ohella myös kuluttajien huoli palvelujen käyttämisen turvallisuudesta. Kuten sosiaali- ja terveysministeriön 21. syyskuuta 2021 päivätyssä, hybridistrategian toteuttamista koskevassa toimintasuunnitelmassa aiheellisesti huomautetaan, ”paremmin ennakoitavilla ja perustelluiksi koettavilla, täsmällisesti kohdennetuilla toimilla voidaan vaikuttaa kuluttajien luottamukseen jatkaa palveluiden käyttämistä terveysturvallisesti” (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2021:30). Sen lisäksi, että koronatodistusten käytön laajentaminen ravitsemusliikkeissä palvelee (viruksen leviämisestä aiheutuvat epäsuorat vaikutukset huomioon ottaen) Suomen kansantaloutta, se saattaa myös lisätä ravintolapalvelujen kysyntää kun maksukykyiset asiakkaat voivat käyttää ravintolapalveluja koronatodistuksia edellyttävissä, entistä turvallisemmissa ravintoloissa.

Helsingissä 30. päivänä marraskuuta 2021

Ilkka Kiema
tutkimuskoordinaattori, ennustepäällikkö
Työn ja talouden tutkimus LABORE